

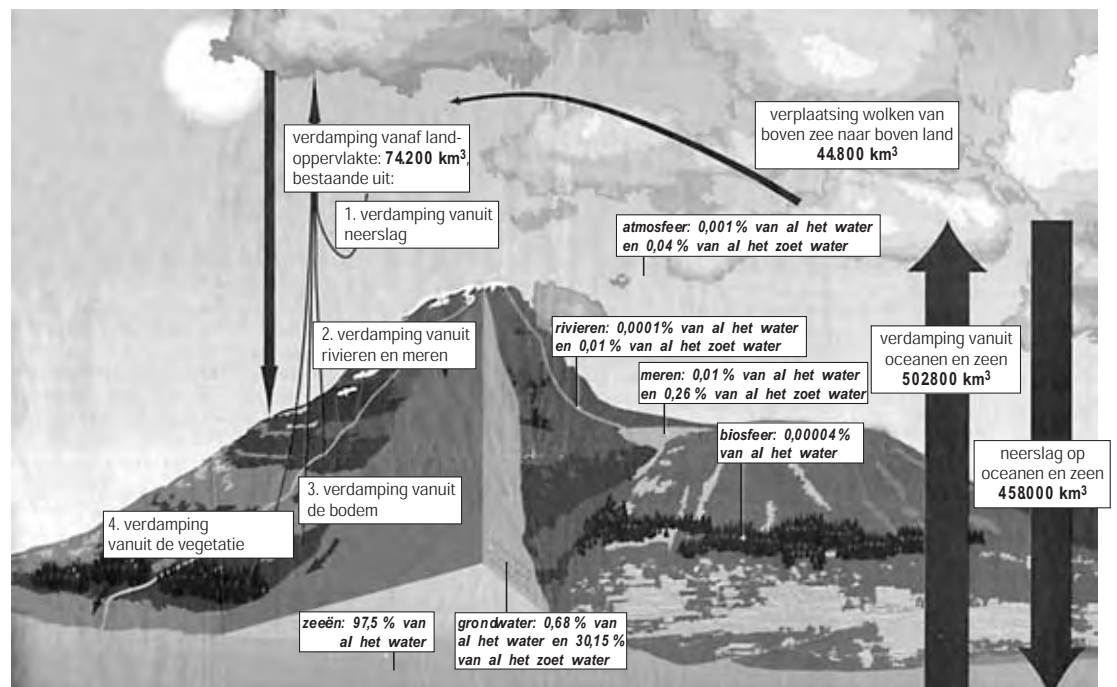
● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

OMGAAN MET NATUURLIJKE HULPBRONNEN

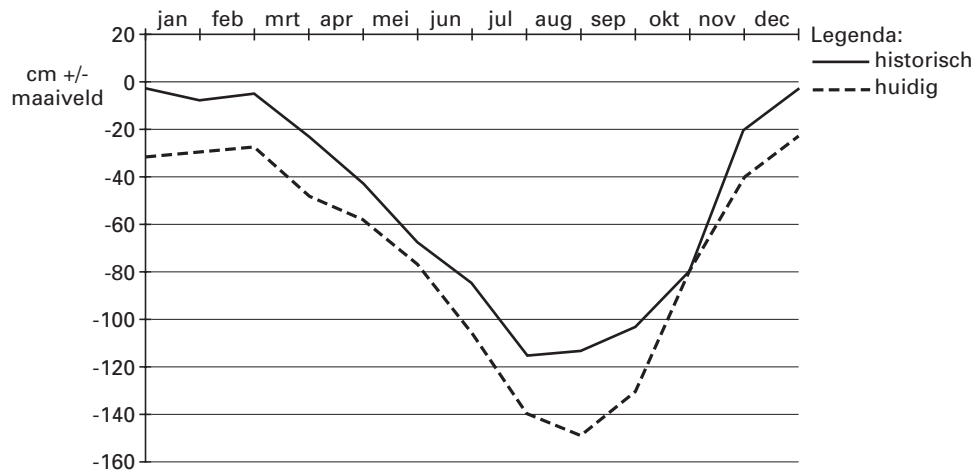
figuur 1

De kringloop van het water

- 2p ○ 1 Rianne houdt een spreekbeurt over water. Aan het eind van haar spreekbeurt vertoont zij een dia (figuur 1). Op grond van deze dia trekt zij de volgende conclusies:
- 1 Er valt meer neerslag in zee dan op het land.
  - 2 Ongeveer 30% van het zoete water zit opgeslagen in het grondwater.
- Neem de nummers 1 en 2 van de conclusies over op je antwoordblad en zet erachter of deze conclusie juist is of onjuist.
- 1p ○ 2 Rianne doet in haar spreekbeurt de volgende uitspraak: "Het opwarmen van de atmosfeer heeft grote gevolgen voor de kringloop van het water, maar heeft geen enkel gevolg voor de totale watervoorraad op aarde". Aan het eind van haar spreekbeurt is Herman het niet met Rianne eens. Hij zegt: "Als het warmer wordt, stijgt de zeespiegel omdat er landijs zal smelten. Als straks de zeedijken doorbreken vanwege de stijgende zeespiegel wil ik jou nog wel eens horen met je verhaal dat de waterhoeveelheid niet toeneemt." Rianne blijft bij haar uitspraak.
- Geef een argument dat zij gaat gebruiken om Hermans ongelijk aan te tonen.
- 1p ○ 3 "Aan zoet water is op aarde geen gebrek", zegt Rianne tijdens haar spreekbeurt. Er is volgens haar ruim voldoende zoet water. Herman is het weer niet met haar eens. "De totale hoeveelheid zoet water mag dan ruim voldoende zijn, dat wil niet zeggen dat alle mensen over voldoende zoet water kunnen beschikken."
- Geef een argument dat Herman kan gebruiken om zijn standpunt te verdedigen.

grafiek 1
Grondwaterstanden in beekdalen door het jaar heen

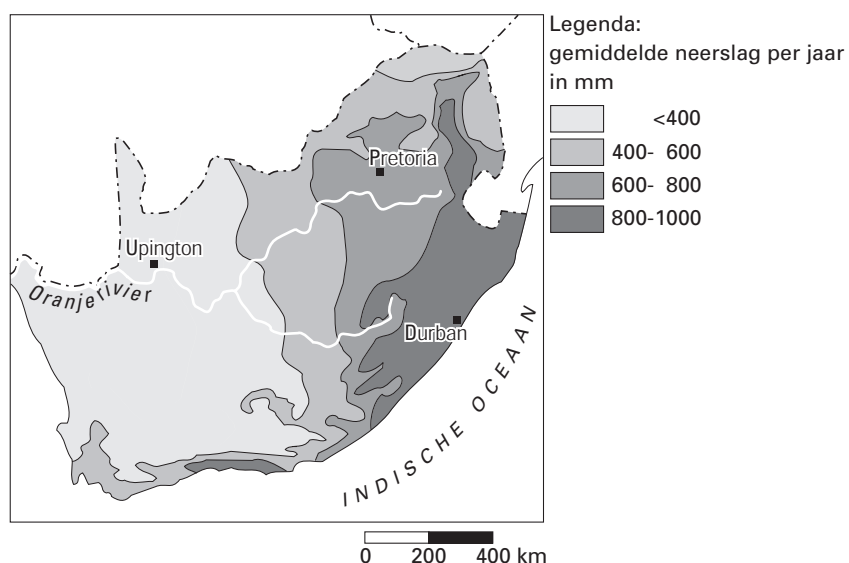

Nieuw evenwicht grondwaterstand

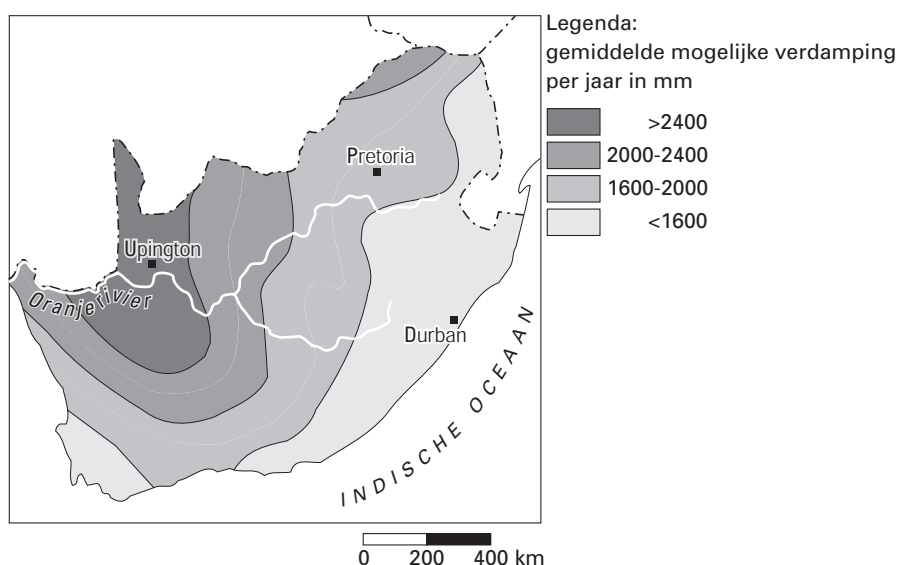
Historische grondwaterstand	Huidige grondwaterstand
De grondwaterstand zoals deze vroeger was.	De grondwaterstand zoals deze nu is.

- 2p   ○   4   Grafiek 1 geeft een voorbeeld van de manier waarop de grondwaterstand in beekdalen door het jaar heen verloopt. Beekdalen zijn in verhouding natte gebieden. Hieronder staan twee uitspraken naar aanleiding van grafiek 1.
- 1 Het grondwaterpeil was vroeger hoger dan nu.
  - 2 In de maand maart was de grond vroeger vaak te nat om te bewerken.
- Neem de nummers 1 en 2 over op je antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.

kaart 1
Neerslag in Zuid-Afrika

kaart 2
Mogelijke verdamping in Zuid-Afrika

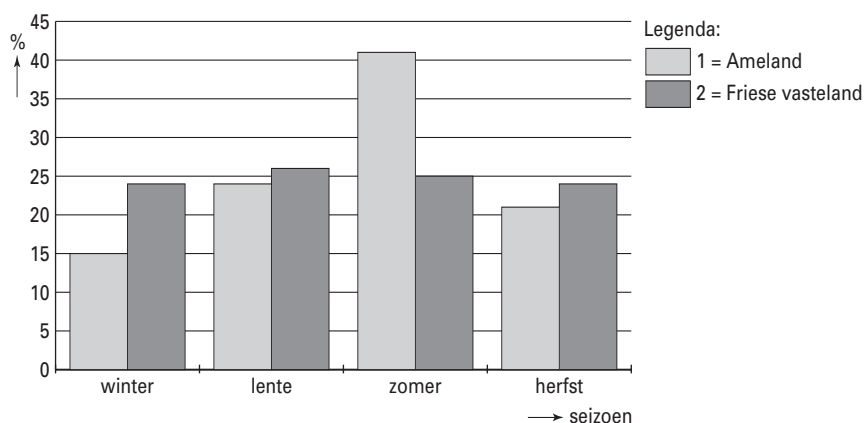

- 1p ● 5 Zuid-Afrika kent grote verschillen in neerslag en mogelijke verdamping. Kaart 1 en kaart 2 geven daar een beeld van. Hoewel Zuid-Afrika niet bekend staat als een waterrijk land (een groot gedeelte bestaat uit woestijn) zijn er ook wat betreft de beschikbaarheid van (drink)water grote verschillen. Voor de groeiende stedelijke bevolking is drinkwater van levensbelang. Op kaart 1 en kaart 2 staan drie steden in Zuid-Afrika aangegeven: Pretoria, Durban en Upington. Vergelijk kaart 1 met kaart 2. Voor welke van deze drie steden is het drinkwaterprobleem het grootst?
- A Durban
  - B Pretoria
  - C Upington

- 1p ○ 6 De waterrijkste rivier in Zuid-Afrika is de Oranjerivier. Toch brengt deze rivier uiteindelijk bij de monding nog maar weinig water naar zee. Dat komt onder meer, doordat er veel stuwdammen zijn aangelegd.
 → Vergelijk kaart 1 met kaart 2.
 Noem een andere reden waarom deze rivier bij de monding nog maar zo weinig water heeft.

diagram 1

Waterverbruik op Ameland en op het Friese vasteland per seizoen in 2000 (uitgedrukt in percentages van het totale waterverbruik)

- 1p ○ 7 In diagram 1 staat het waterverbruik op Ameland en op het Friese vasteland weergegeven van het jaar 2000.
 In de legenda is nummer 1 Ameland.
 → Verklaar waarom nummer 1 Ameland moet zijn.

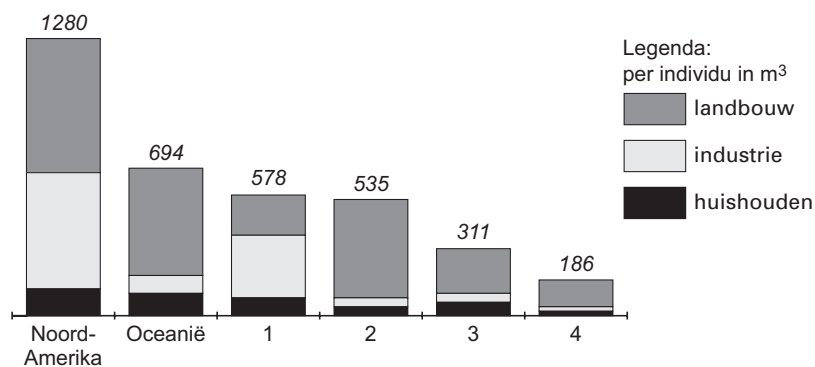
tabel 1

Verbruik van drinkwater in liters per persoon in Nederland, 1992-2001

	1992	1995	1998	2001
Bad/douche	47,5	47,3	46,4	45,7
Wastafel	3,7	4,2	5,1	5,2
Toiletspoeling	42,7	39,0	36,2	34,8
Wassen, hand/machine	25,7	27,6	25,3	24,6
Afwassen, hand/machine	9,5	5,8	5,7	6,0
Voedselbereiding	2,6	2,0	1,7	1,6
Overig	3,3	8,2	7,6	8,2
Totaal	135,0	134,1	128,0	126,1

- 1p ● 8 In de jaren negentig van de vorige eeuw hebben drinkwaterbedrijven diverse acties gevoerd om zuiniger om te gaan met drinkwater.
 In tabel 1 kun je zien of deze acties wel of geen succes hebben gehad.
 Welke uitspraak is juist?
A Deze acties hebben geen succes gehad.
B Deze acties hebben wel succes gehad.
C Door deze acties is men meer drinkwater gaan gebruiken.

diagram 2

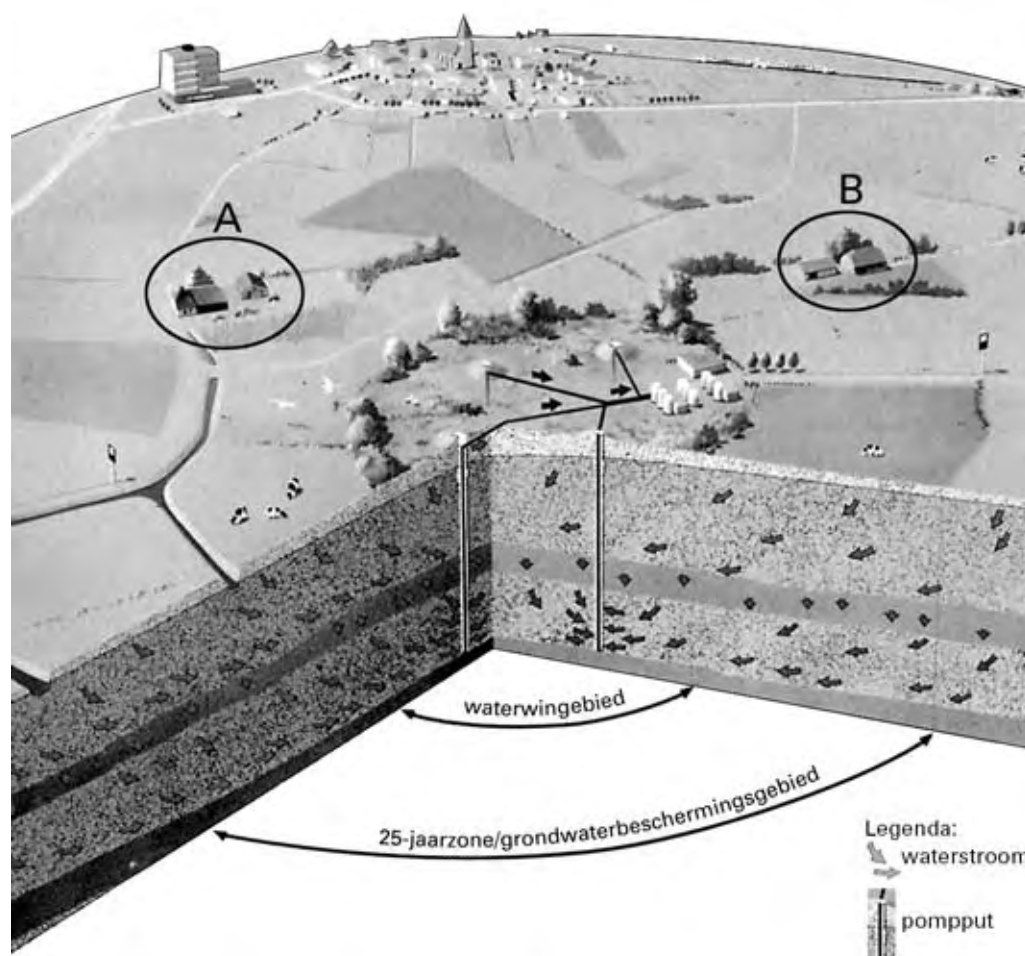
Wie gebruikt water en waarvoor wordt het water gebruikt?

De grootste watergebruikers op aarde zijn de Noord-Amerikanen (V.S. en Canada). Per hoofd van de bevolking verbruiken zij 1280 kubieke meter per jaar. Op de tweede plaats volgt Oceanië (Australië en Nieuw Zeeland) zie diagram 2.

In de overige werelddelen wordt veel minder water gebruikt. In het diagram zijn de namen van de overige werelddelen weggelaten en vervangen door de cijfers 1, 2, 3 en 4. Dit zijn - in willekeurige volgorde - Afrika, Azië, Zuid-Amerika en Europa.

- 1p ● 9 Met welk nummer wordt in het diagram Europa aangegeven?
- A 1
  - B 2
  - C 3
  - D 4

figuur 2

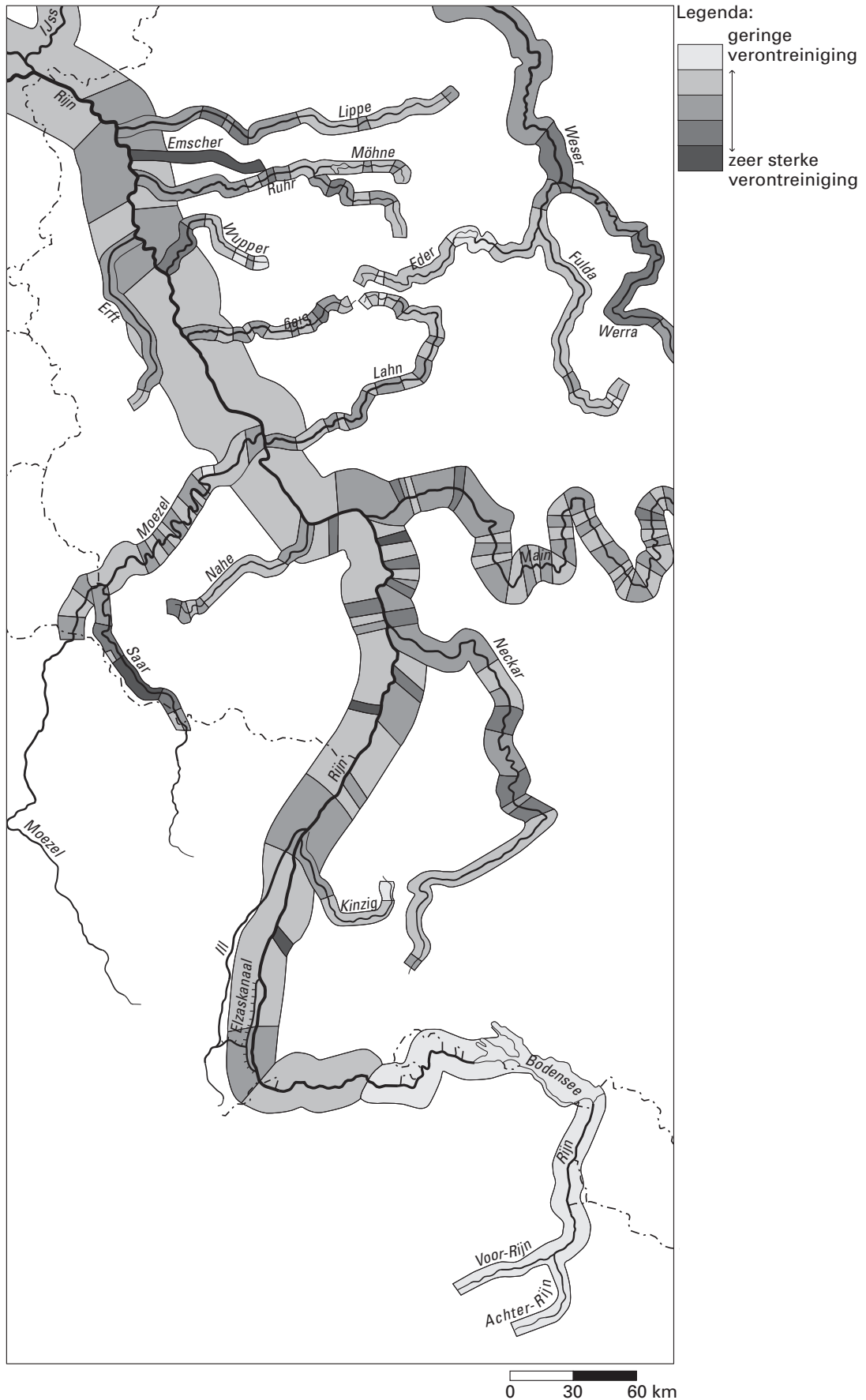
Een gebied dat drinkwater levert voor de toekomst**Bepaalde gebieden leveren het drinkwater voor de toekomst.**

Vanuit een soms zeer uitgestrekt gebied stroomt grondwater heel langzaam naar de pompputten (zie figuur 2). Het toestromende grondwater wordt vanaf een 25-jaarzone door maatregelen beschermd tegen verontreinigingen. Vanaf die zone heeft het water nog ongeveer 25 jaar te gaan voordat het de pompputten bereikt. In dit 'grondwaterbeschermingsgebied' gelden speciale regels voor wonen en werken.

- 1p   ○   10   → Geef een voorbeeld van een maatregel die voor boeren in zo'n gebied zeker zal gelden.
- 2p   ○   11   Boer A (zie figuur 2) is van plan om te stoppen met zijn boerenbedrijf. Hij wil op de plek waar hij nu woont een boerderijcamping beginnen. Boer B (zie figuur 2) wil ook stoppen met zijn boerenbedrijf en wil op de plek waar hij nu woont een autosloperij beginnen.
→ Welke van de twee boeren zal naar alle waarschijnlijkheid geen toestemming krijgen om zijn bedrijf te veranderen en leg uit waarom.

kaart 3

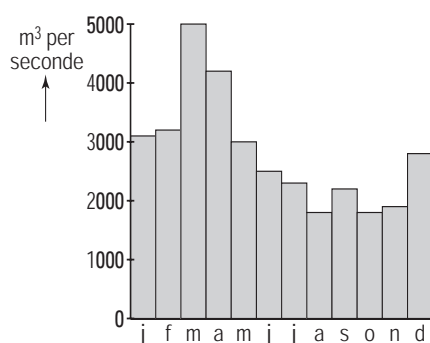
Waterverontreiniging in een deel van het stroomgebied van de Rijn

- 2p ○ 12 Naar aanleiding van kaart 3 ontstaat er tijdens de aardrijkskundeles in klas 3 VMBO een discussie.
- Carla zegt: "De minste vervuiling is in de bovenloop van het stroomgebied van de Rijn".
 Huub zegt: "De minste vervuiling zit in de zijrivieren van de Rijn".
 Jaap zegt: "De meeste vervuiling van de Rijn is in de directe omgeving van het Ruhrgebied".
 Krista zegt: "De meeste vervuiling is in de omgeving waar de Rijn ontspringt".
 Twee van deze uitspraken zijn juist.
- Noteer de namen van de twee leerlingen van wie de uitspraak juist is op je antwoordblad.

diagram 3

Afvoercijfers van Rijnwater bij Lobith in m³ per seconde, 2001

tekst 1

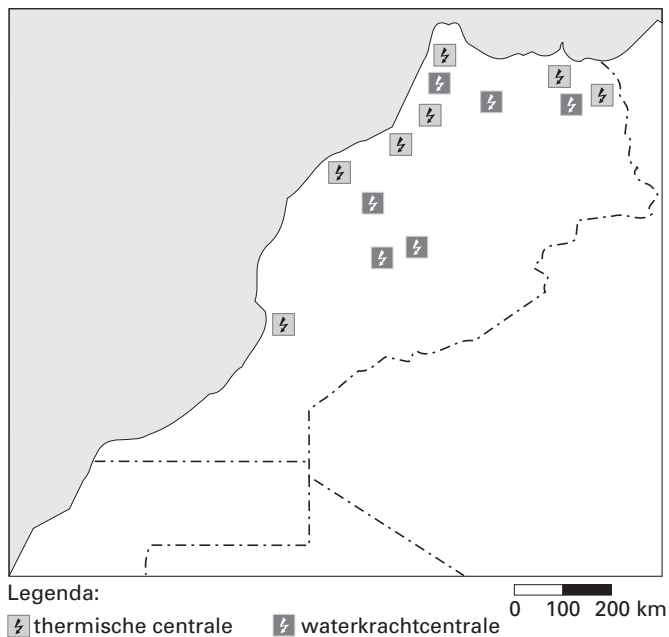
Salpeterzuur verontreinigt Rijn

Nadat de Nederlandse tanker 'Stolt Rotterdam' een ongeluk heeft gehad, hebben Duitse drinkwaterbedrijven de inname van Rijnwater tijdelijk stopgezet. De tanker vloog in brand bij het afleveren van 1800 ton salpeterzuur bij het chemieconcern Bayer. Honderdduizend liter van het salpeterzuur kwam in de rivier terecht.

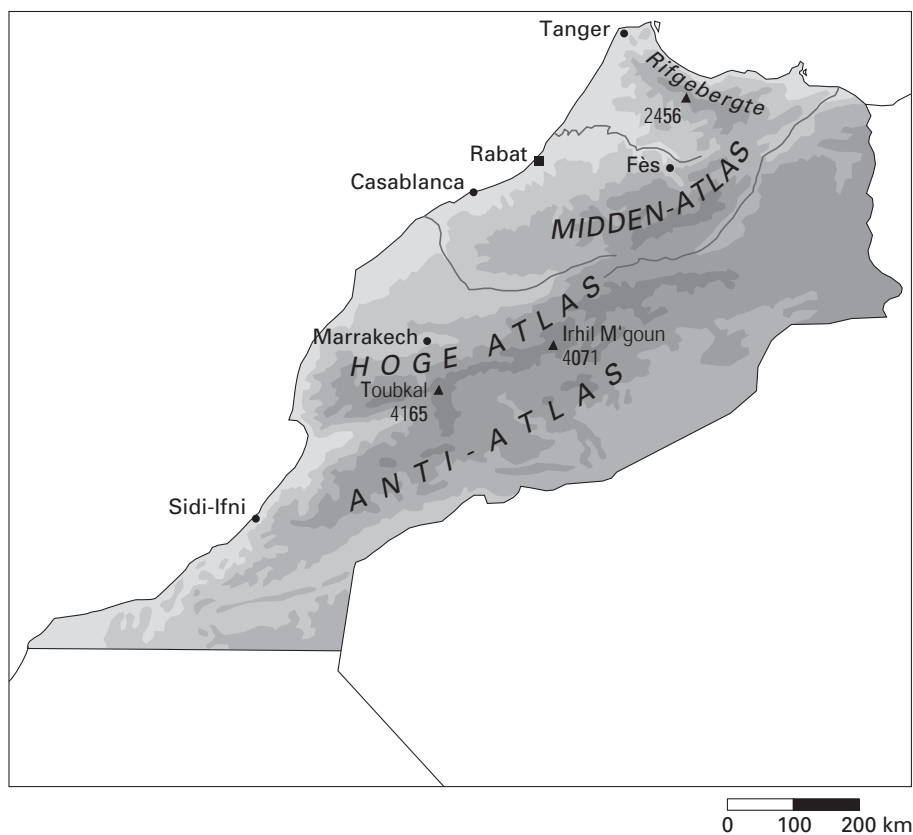
- 1p ○ 13 Dit ongeluk (zie tekst 1) vond plaats in november 2001. Als dit ongeluk in maart 2001 was gebeurd, zou er in het Nederlandse stroomgebied van de Rijn waarschijnlijk veel minder van deze verontreiniging te merken zijn geweest.
- Geef daarvoor met behulp van diagram 3 de belangrijkste reden.
- 2p ○ 14 Er zijn twee manieren waarop vervuiling in het water terechtkomt. De ene manier is via puntlozingen en de andere manier is via verspreide lozingen. Bij een puntlozing wordt er op bepaalde plaatsen geloosd.
- Een aantal voorbeelden van lozingen zijn:
- 1 bestrijdingsmiddelen en kunstmest uit de landbouw
  - 2 rioolafvoer in een rivier
  - 3 zink van vangrails
  - 4 afvalwater van een leerlooierij
  - 5 vuile neerslag door luchtverontreiniging.
- Twee van deze lozingen zijn voorbeelden van puntlozingen.
- Welke twee zijn dat?

kaart 4
Elektriciteitcentrales in Marokko

kaart 5
Het reliëf van Marokko

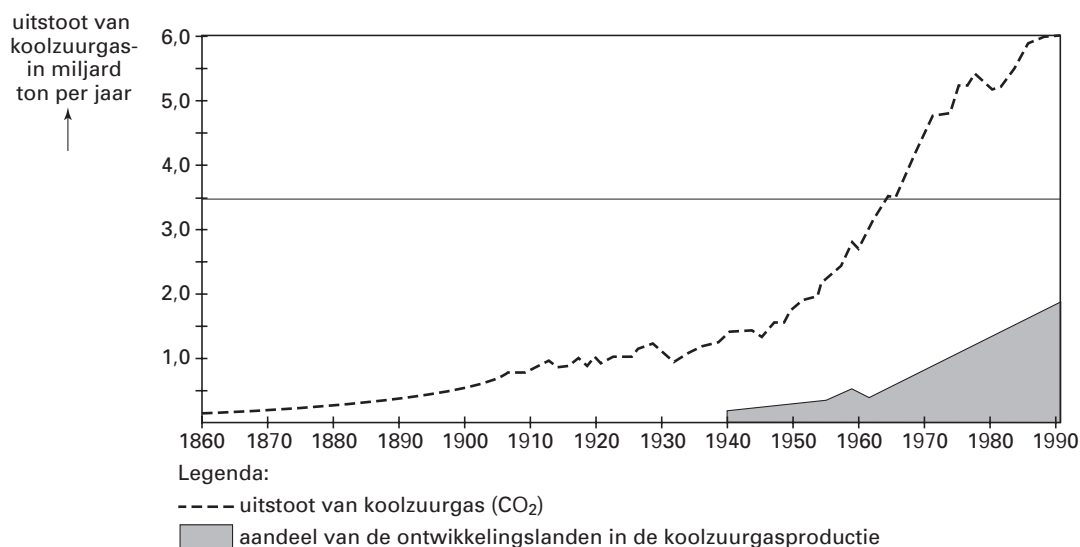

- 1p   ○   15   Op kaart 4 zijn thermische centrales en waterkrachtcentrales aangegeven. Opvallend is dat de waterkrachtcentrales bijna allemaal in het binnenland liggen.
 → Geef hiervoor met behulp van kaart 5 een verklaring.

- 2p ○ 16 Achmed en Yvonne werken samen aan een werkstuk over energiegebruik in rijke en arme landen. Achmed beweert dat het warmere klimaat in Marokko er de oorzaak van is dat er per persoon in Marokko minder energie gebruikt wordt dan in Nederland. Yvonne is het daar niet mee eens. Zij zegt dat het samenhangt met de hoogte van de welvaart. Zij geeft een aantal voorbeelden waaruit blijkt dat een stijging van de welvaart een stijging van het energiegebruik per persoon tot gevolg heeft.
 → Geef twee voorbeelden die Yvonne genoemd kan hebben.

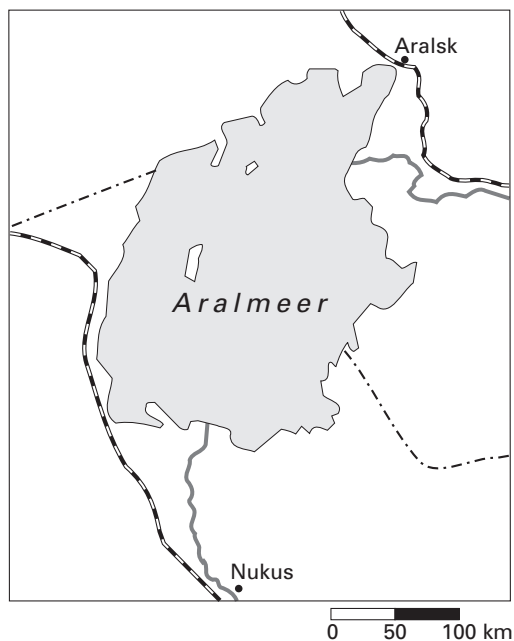
grafiek 2

Uitstoot van koolzuurgas (CO₂) in miljard ton per jaar

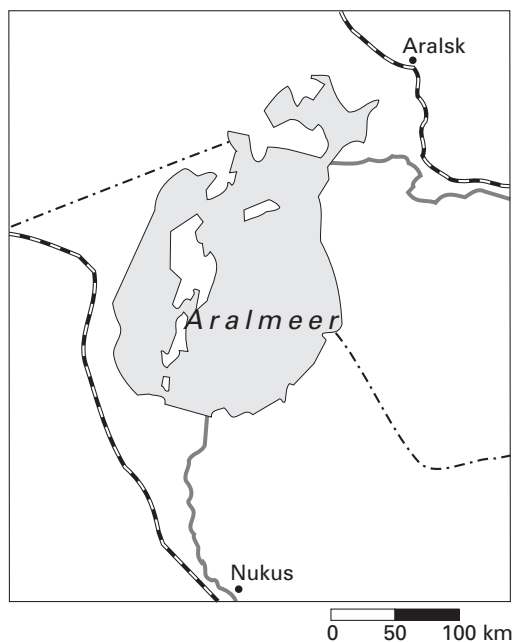

- 2p ○ 17 In de 20ste eeuw is er een grote toename van de uitstoot van koolzuurgas in de atmosfeer ontstaan. Vooral na 1950 neemt de uitstoot van koolzuurgas sterk toe. Hieronder staan vier mogelijke oorzaken voor de toename van de uitstoot van koolzuurgas sinds 1950.
- 1 Er wordt sinds 1950 steeds meer gebruik gemaakt van fossiele brandstoffen.
  - 2 Er wordt sinds 1950 steeds meer gebruik gemaakt van kernenergie.
  - 3 Er wordt sinds 1950 steeds meer gebruik gemaakt van windenergie.
  - 4 Er wordt sinds 1950 steeds meer energie gebruikt in ontwikkelingslanden.
- Noteer op je antwoordblad de nummers van de twee oorzaken die verantwoordelijk zijn voor de uitstoot van koolzuurgas sinds 1950.
- 1p ● 18 De toenemende concentratie van koolzuurgas in de atmosfeer heeft gevolgen. Welk gevolg is dat vooral?
- A het groter worden van het gat in de ozonlaag
  - B het toenemende broeikaseffect
  - C toenemende smog
  - D toenemende zure regen
- 1p ● 19 In 1990 was het aandeel van de ontwikkelingslanden in deze uitstoot van koolzuurgas ongeveer 30%. Het aandeel zal na 1990
- A toegenomen zijn.
  - B afgenomen zijn.
  - C gelijk gebleven zijn.

kaart 6
Het Aralmeer

kaart 7
Het Aralmeer

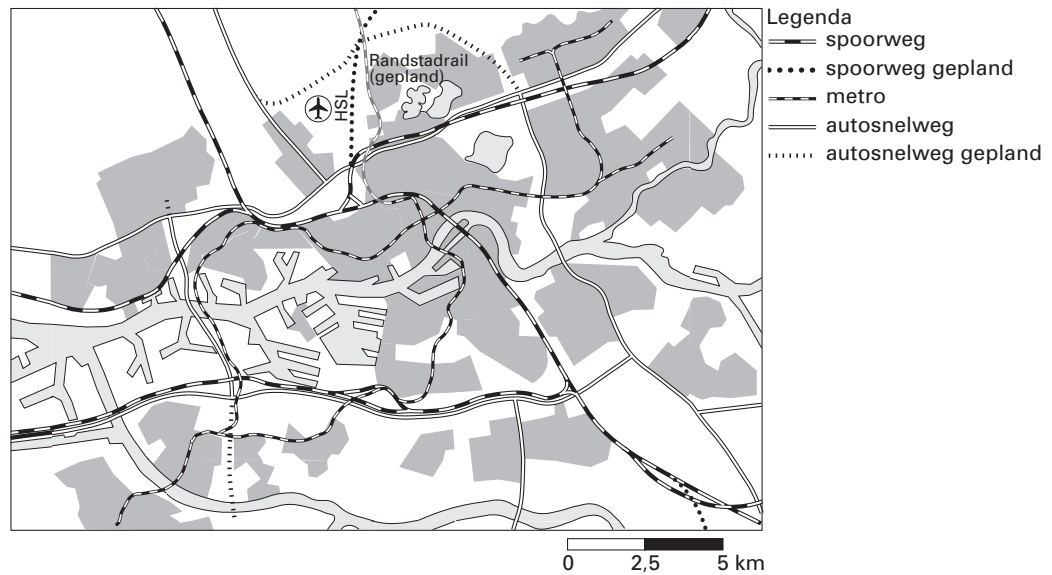

- 2p ○ 20 Veerle maakt een sectorwerkstuk over het Aralmeer. Zij wil beschrijven hoe dit meer door de schuld van mensen voor een deel is opgedroogd. Haar moeder wil haar helpen en heeft in de bibliotheek twee kaarten uit de atlas gekopieerd. Veerle wil de nieuwste kaart gebruiken. Haar moeder zegt geen idee te hebben welke van de twee kaarten dat is. Veerle bekijkt de kaarten 6 en 7 en kiest meteen de nieuwste.
- Welke kaart kiest Veerle? Schrijf eerst op welke kaart zij kiest en geef daarna een argument dat van die kaart af te lezen is.

TRANSPORT EN INFRASTRUCTUUR

kaart 8

Verkeersaders

- 1p ● **21** Kaart 8 geeft een overzicht van metrolijnen, spoorlijnen, de HSL-lijn en autosnelwegen van een grote stad in Nederland.
Van welke grote stad is dit overzicht?
A Amsterdam
B Den Haag
C Rotterdam
D Utrecht
- 1p ● **22** Ook het net van metrolijnen staat op kaart 8 afgebeeld.
Welke bewering over dit net van metrolijnen is juist?
A Dit net bestrijkt alleen het centrum van deze grote stad in Nederland.
B Dit net heeft directe verbindingen met de drie andere grote steden in Nederland.
C Dit net heeft verbindingen met voorsteden van deze grote stad.

Borden langs de weg

foto 1
Toeritdosering

foto 2
Inhaalverbod voor vrachtwagens op bepaalde tijden

foto 3
Verkeersknooppunt

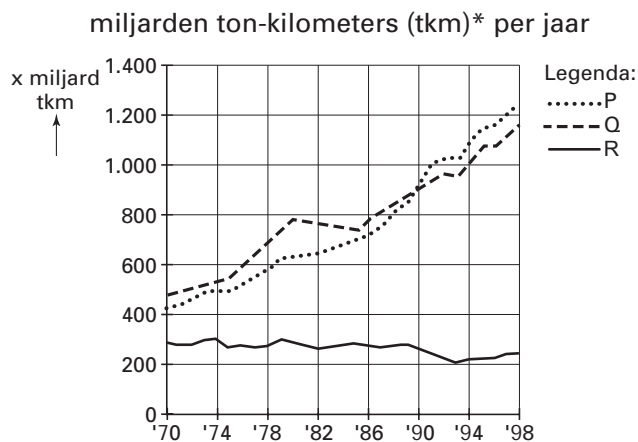

foto 4
30 km zone

- 1p ● 23 Op de foto's 1, 2, 3 en 4 staan borden langs de weg die te maken hebben met het verkeer.
Welke twee foto's laten zien dat geprobeerd wordt de doorstroming van het verkeer te bevorderen?
- A foto 1 en foto 2
  - B foto 1 en foto 4
  - C foto 2 en foto 3
  - D foto 3 en foto 4

diagram 4
Goederentransport in de Europese Unie

*Een tonkilometer (tkm) is de maat voor elke 1000 kg die over een afstand van 1 km wordt vervoerd. Deze maat gebruikt men bij de berekening van de vervoerprijzen.

- 1p ● **24** Diagram 4 geeft een totaal overzicht van de verschillende vormen van goederentransport van alle landen in de Europese Unie samen. In diagram 4 zijn drie verschillende vormen van transport aangegeven. In de legenda zijn deze drie vormen van transport weggelaten en vervangen door de letters P, Q en R. Welke vorm van transport wordt in diagram 4 aangegeven met de letter P?
- A luchtvaart
  - B spoor
  - C wegtransport
- 1p ○ **25** Het totale goederentransport is sinds 1970 flink gestegen. Toch is het mogelijk dat er in de toekomst weer een daling zou kunnen plaatsvinden. → Geef hiervoor een verklaring.
- 1p ● **26** Welke twee producten/grondstoffen zullen vooral per pijpleiding vervoerd worden?
- A aardgas en aardolie
  - B aardgas en graan
  - C aardgas en ijzererts
  - D aardolie en graan
  - E aardolie en steenkool
  - F aardolie en ijzererts

tekst 2

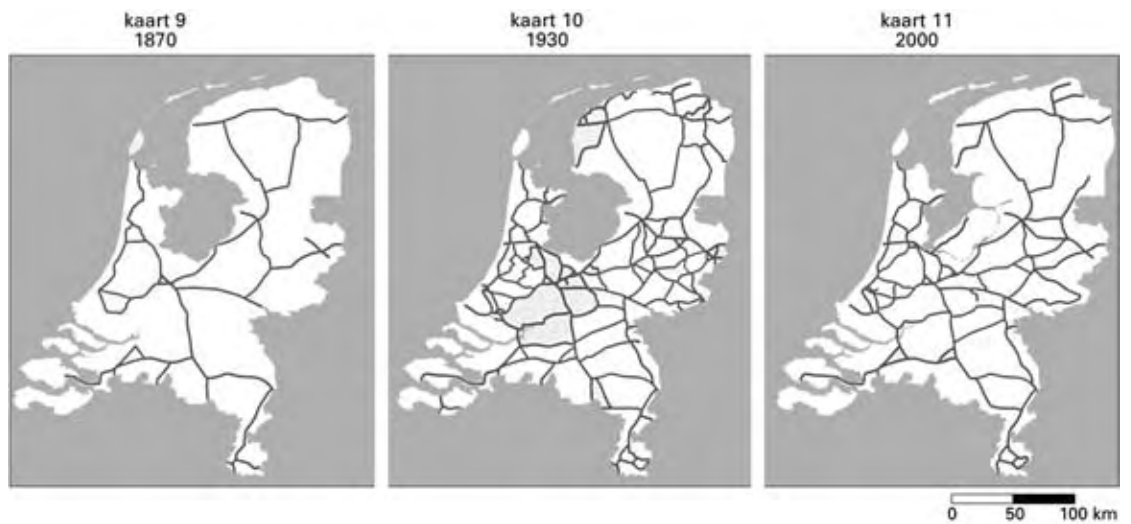
'Buizenpost'

Er komt een ondergrondse buis in Zuid-Limburg om goederen te vervoeren. Grote bedrijven krijgen zo gemakkelijker toegang tot spoor en water voor de aan- en afvoer van spullen. Een bedrijf als Nedcar (een autofabriek) heeft steeds meer te lijden onder dichtslibbende wegen. Het bedrijf verwacht dat de bereikbaarheid wordt vergroot door de vaste goederen in zakken en kartonnen dozen te vervoeren via deze buis. Deze buis heeft een doorsnede van 2,75 meter. Door deze buis kunnen auto-onderdelen als banken en stoelen afgevoerd worden. Zo worden miljoenen Euro's bespaard, omdat er minder vrachtwagens hoeven te worden ingezet.

- 1p ● 27 De goederen die via de ondergrondse buis vervoerd gaan worden, zijn
- A bulkgoederen.
  - B massagoederen.
  - C stukgoederen.
- 1p ○ 28 Tekst 2 gaat over een nieuw systeem, namelijk 'buizenpost'. Over de kosten van de aanleg van deze ondergrondse buis wordt nog flink gediscussieerd. De overheid zegt: "Ook Nedcar moet meebetalen aan zo'n systeem." Nedcar is niet bereid mee te betalen aan de aanleg en zegt: "Dat is een taak van de overheid."
- Kies één van beide partijen (Nedcar of de overheid) en geef een argument dat die partij zal gebruiken bij wat ze zegt.

kaarten 9, 10 en 11

Ontwikkeling van een deel van de infrastructuur in Nederland tussen 1870 en 2000

1p ● 29 De kaarten 9, 10 en 11 geven een overzicht van de ontwikkeling van een deel van de infrastructuur in Nederland.

Welke infrastructuur wordt op de kaarten 9, 10 en 11 aangegeven?

- A het autowegennet
- B het pijpleidingennet
- C het spoorwegennet
- D het waterwegennet

foto 5

Op transport door Zwitserland (een modelspoorbaan)

2p ○ 30 Het transportbeleid van de Zwitserse regering kan met behulp van foto 5, waarop een modelspoorbaan staat, worden uitgelegd. Dit is voor de regering het ideaalbeeld.

→ Geef twee argumenten waarom de Zwitserse regering dit graag ook in de werkelijkheid zou zien.

- 1p ○ 31 De regeringen van Frankrijk en Oostenrijk kijken met jaloerse blikken naar Zwitserland. Zij zouden ook graag dezelfde maatregelen willen nemen als de Zwitserse regering. Toch is dat minder eenvoudig dan voor Zwitserland.
→ Geef een politieke reden waarom Frankrijk en Oostenrijk niet dezelfde maatregelen kunnen nemen tegen de buitenlandse vrachtwagens als Zwitserland.

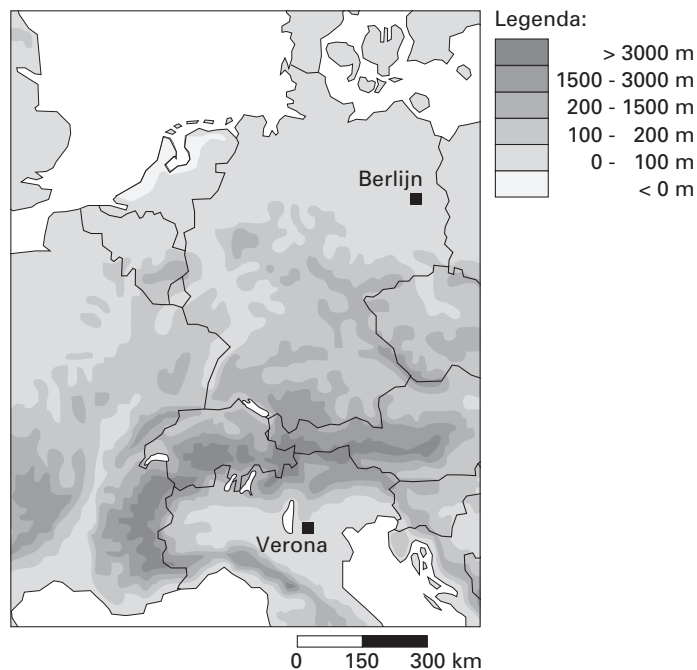
kaart 12

Drie verkeersprojecten van de Europese Unie

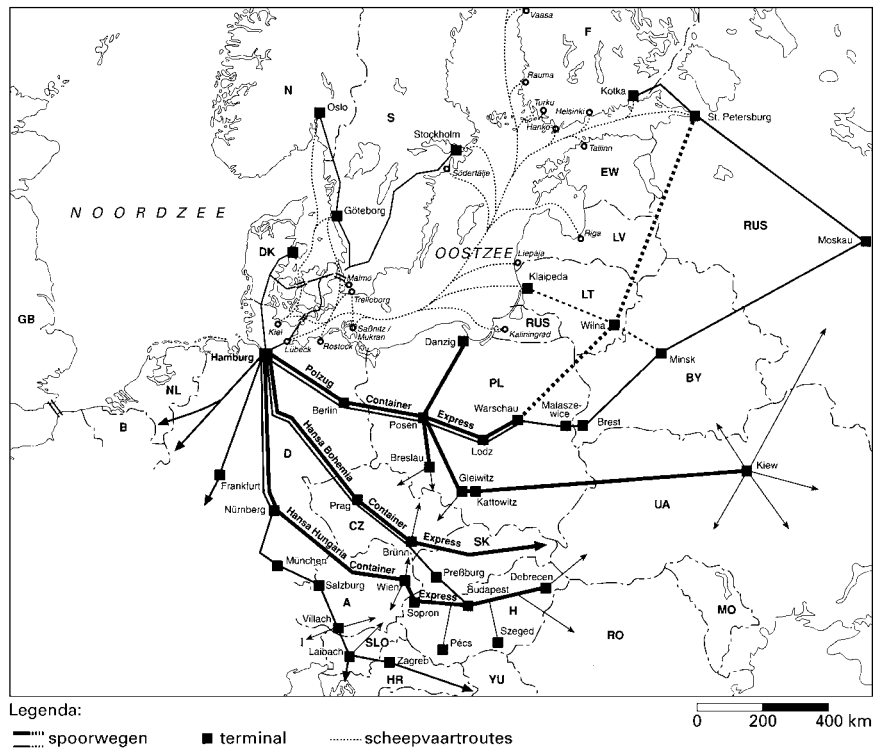
Legenda:
project 1: HSL (Hogesnelheidslijn)
totale lengte: 958 km
kosten: € 15,1 miljard
project 2: Betuwelijn
totale lengte: 160 km
kosten: € 4,1 miljard
project 3: uitbreiding
luchthaven Milaan
kosten: € 1,0 miljard

kaart 13
Deel van Europa, reliëf

- 2p ○ 32 Op kaart 12 staan drie verkeersprojecten weergegeven. Hieronder staan twee uitspraken naar aanleiding van deze kaart.
- 1 De Europese Unie besteedt niet alleen maar aandacht aan spoorwegprojecten maar ook aan andere infrastructurele projecten.
  - 2 Project 1 zal een behoorlijke tijdwinst opleveren voor treinreizigers.
- Neem de nummers 1 en 2 over op je antwoordblad en zet erachter of deze uitspraak juist is of onjuist.
- 1p ○ 33 De aanleg van de HSL van Berlijn naar Verona is veel duurder dan de aanleg van de Betuwelijn. Eén van de redenen is dat deze HSL langer is.
- Noem met behulp van kaart 13 nog een reden waarom de HSL van Berlijn naar Verona veel duurder is dan de Betuwelijn.

kaart 14
Achterlandverbindingen van Hamburg

- 2p ○ 34 Tijdens de aardrijkskundeles in klas 4 VMBO over transport en infrastructuur schrijft de docent twee stellingen op het bord naar aanleiding van kaart 14.
- Deze twee stellingen zijn:
- 1 Moskou (Moskau) behoort tot het achterland van de haven van Hamburg.
  - 2 De enige achterlandverbinding van Hamburg met Finland (F) is een spoorweg.
- Neem de nummers 1 en 2 over op je antwoordblad en zet erachter of deze stelling juist is of onjuist.

tabel 2

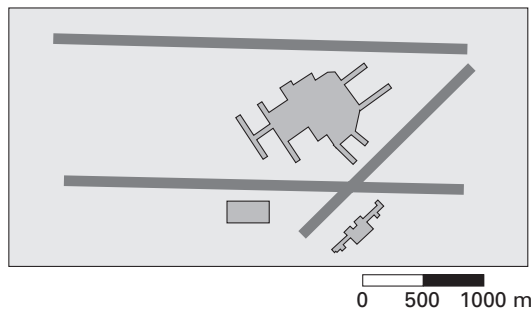
Totale goederenoverslag in miljoen ton in een aantal Europese havens, 2001

	Haven	Totaal
1	Rotterdam	315.455
2		130.050
3	Hamburg	92.361
4	Le Havre	69.001

- 1p ● 35 In tabel 2 is de top-4 van Europese havensteden aangegeven.
- Welke Europese havenstad moet er op plaats 2 worden ingevuld?
- A Amsterdam
  - B Antwerpen
  - C Bremen
  - D Duinkerken

kaart 15

Londen-Heathrow

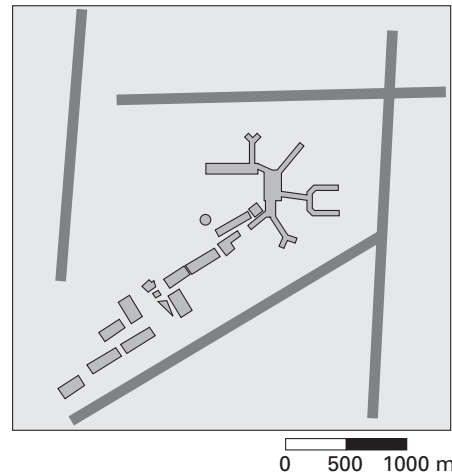

Legenda

- aankomst- en vertrekhal
- start- en landingsbaan

kaart 16

Amsterdam-Schiphol

- 1p ● **36** Een vergelijking van de kaarten 15 en 16 laat zien dat er een belangrijk verschil is in de ligging van de start- en landingsbanen van Schiphol en die van Heathrow. Wat is er bij Schiphol anders dan bij Heathrow?
- A** De start- en landingsbanen van Schiphol liggen in bijna alle windrichtingen.
  - B** De start- en landingsbanen van Schiphol nemen samen veel minder oppervlakte in.
  - C** Schiphol heeft minder start- en landingsbanen dan Heathrow.
- 2p ○ **37** Schiphol wil uitbreiden. Er wordt zelfs al over een vijfde, zesde of zevende start- en landingsbaan gesproken. Hieronder staan twee mogelijke gevolgen van deze uitbreiding.
- 1 Door deze uitbreiding zal de infrastructuur in dit gebied moeten worden aangepast.
  - 2 Door deze uitbreiding zal het aantal vluchten toenemen.
- Neem de nummers 1 en 2 over op je antwoordblad en zet erachter of dat gevolg juist is of onjuist.

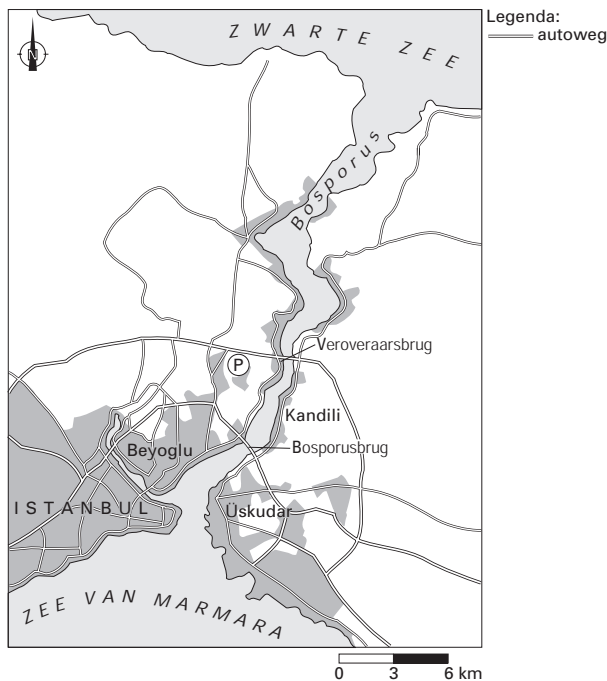
foto 6

De Bosphorusbrug in Istanbul, Turkije

kaart 17

Deel van Turkije

tekst 3

Bruggen over de Bosphorus in Turkije

De brug over de Bosphorus is een belangrijke verbinding tussen het Europese stadsdeel en het Aziatische stadsdeel van Istanbul. Het is een tolbrug, die in 1973 werd geopend. De hoogte van de brug is 64 meter (een flatgebouw van 10 verdiepingen is 30 meter hoog!).

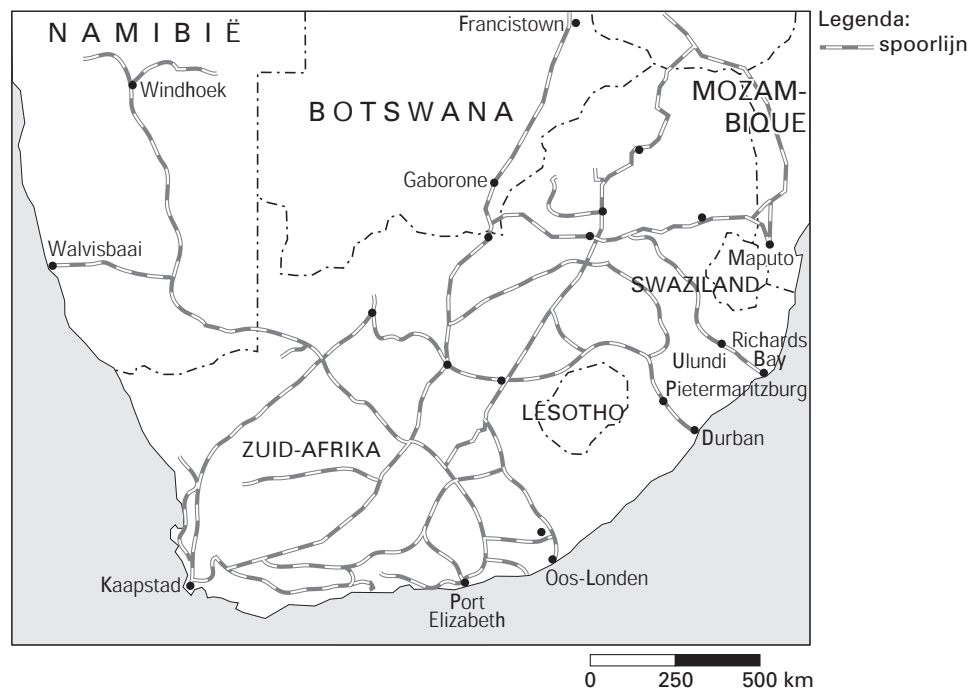
De bovenstaande foto is gemaakt tijdens een ochtendspits in mei 2001. Aan de overkant ligt het Aziatische stadsdeel Üsküdar.

Noordelijk is recent een tweede brug, de Veroveraarsbrug, in gebruik genomen om het verkeer een betere doorstroming te bieden.

Er zijn plannen om een 3e brug over de Bosphorus aan te leggen.

- 1p ● **38** De rij auto's aangegeven met de letter A op foto 6 is op weg naar Üsküdar.
In welke richting verplaatst het verkeer op bovenstaande brug zich tijdens de ochtendspits?
A noordoostelijke richting
B noordwestelijke richting
C zuidoostelijke richting
D zuidwestelijke richting
- 1p ○ **39** Orhan Yildiz woont in het stadsdeel op kaart 17 aangegeven met de letter P. Vanuit P gaat hij elke dag naar zijn werk in Üsküdar. Hij neemt elke dag de Veroveraarsbrug en niet de Bosporusbrug.
→ Geef met behulp van kaart 17 een reden waarom Orhan de Veroveraarsbrug neemt om naar zijn werk te gaan.
- 1p ○ **40** → Noem een gevaar voor de scheepvaart op de Bosporus dat afleesbaar is van kaart 17.
- 1p ○ **41** Tegenwoordig varen er veel mammoettankers door de Bosporus. De Turkse regering heeft echter argumenten om de aardolie en het aardgas uit het gebied rond de Zwarte Zee per pijpleiding te transporteren.
→ Geef hiervoor een argument van de Turkse regering.

kaart 18
Spoorwegnet Zuidelijk Afrika in 2000

tekst 4

Botswana, een toonbeeld van rust en relatieve rijkdom
 (...) Botswana is hard op weg één van de rijkste gebieden te worden van het Afrikaanse continent. Dit dankzij een geschenk van moeder aarde dat honderden miljoenen jaren oud is: de diamanten.
 Alle buurlanden van Botswana kijken met jaloerse blikken naar de gunstige economische ontwikkeling van Botswana en willen hiervan ook profiteren. (...)

- 1p ○ **42** Voor de aanvoer van zware machines bij de diamantwinning naar Botswana is dit land aangewezen op de havens in de buurlanden.
 → Op welke manier kunnen de havens in de buurlanden van Botswana profiteren van de goede economische ontwikkeling in Botswana?
- 1p ● **43** Om zware materialen en machines voor de delfstoffenwinning te kunnen aanvoeren is Botswana op zoek naar een goede zeehaven. De Minister van Economische Zaken van Botswana moet een zeehaven uitkiezen, die het meest geschikt is voor deze transporten. De zeehaven die wat betreft afstand het meest geschikt is, heet
- A Walvisbaai.
  - B Kaapstad.
  - C Port Elisabeth.
  - D Richards Bay.